

Nr 244.

Av herr **Björek m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av prokanslärssämbetet vid universiteten eller biskops självskrivna utövande därav.

Den åsikten gör sig numera dess bättre gällande i vida kretsar, att sådana ämbeten och tjänster, som ej längre fylla något verkligt samhällsbehov och som därför äro överflödiga, sakna existensberättigande och sålunda böra avskaffas. Detta krav blir så mycket mera tvingande, då det gäller sådana överflödsämbeten, vilkas vardagliga ändamål är att fullgöra väsentligen en från svunna tider arvtagen dekorationsuppgift, men som trots sin ålderdomlighet och otidsenlighet vid vissa tillfällen på grund av gällande lag bereda sina innehavare möjlighet att göra ett inflytande gällande, för vilket de sakna förutsättningar.

De nya universitetsstatuterna av den 27 november 1908 ha åt prokanslärssämbetet tilldelat en dylik ställning. Den självskrivne prokanslärn — i Upsala ärkebiskopen, i Lund biskopen i stiftet — utövar under normala förhållanden intet egentligt inflytande på universitetsangelägenheterna. Men vid förfall för kanslärn eller vid inträffad ledighet har prokanslärn »att bestrida de åligganden, som tillhöra detta ämbete», till dess Kungl. Maj:t förordnat om ämbetets upprätthållande.

Vid vissa tillfällen — och ett sådant inträffade under en avsevärd del av sistlidet år — kan alltså den självskrivne biskoplige prokanslärn i makt och befogenhet ersätta kanslärn, utan att några som helst garantier föreligga för att han äger de förutsättningar, som denne av universiteten genom fritt val bland »för nit för vetenskaplig odling kända män» utsedde styresman bör besitta. De faktiska förhållandena ha också ådagalagt, att detta sakernas tillstånd icke inskänker sig att utgöra allenast

ett hot mot den fria forskningen. Störande ingrepp ha förekommit och torde ingalunda under nu förhandenvarande förhållanden kunna för framtiden uteslutas.

Prokanslärns ställning som biskop i svenska kyrkan gör hans befogenhet högst betänkelig, när det gäller handläggandet av sådana akademiska befordringsärenden, i vilka kyrkliga och dogmatiska intressen på ett eller annat sätt spela in. Särskilt gäller detta i de fall, där befordringsärendena falla inom den *teologiska* fakulteten. Med den läggning den teologiska undervisningen ännu har såsom konfessionellt knuten till statskyrkan följer självfallet, att prokanslärn icke kan förutsättas frigöra sig från benägenheten att gynna rättrogheten på den orädda vetenskaplighetens bekostnad.

Också ha från universiteten icke saknats röster, som krävt ändring i de nuvarande förhållandena. I riksdagen ha av enskilda motionärer såväl 1910 som 1913 yrkanden i samma riktning framställts, ehuru tillvidare utan framgång. Det vill synas som om avskaffandet av den kvarleva från en svunnen tid, som prokanslärnsinstitutionen i dess nuvarande form utgör, ej gärna kunde längre uppskjutas.

En åtgärd i detta syfte är ett led i det viktiga strävandet att värna forskningsfriheten och begränsa det kyrkliga inflytandet på svenskt undervisningsväsen. Den nuvarande prokanslärnsinstitutionen har en omisskänlig karaktär av symbol på kyrkans skenbara överhöghet över vetenskaplig forskning och dess utöware, som det bör vara angeläget att såsom oberättigat med hänsyn till faktiskt bestående förhållanden bringa ur världen. Den är vidare ägnad att åt den för fri forskning främmande biskopen skänka en auktoritativ ställning som tillförsäkrar honom ett obehörigt och skadligt inflytande på frågor, över vilka han icke bör äga medbestämmanderätt.

Skulle det mot förmodan av praktiska skäl vara nödvändigt att äga en lokal ställföreträdare för kanslärn, bör denna utses efter samma grunder som kanslärn. Sannolikt torde en närmare prövning av hithörande förhållanden komma att giva vid handen att så knappast blir nödvändigt. Erfarenheten har nämligen visat att ej blott karolinska institutet, utan även de enskilda högskolorna hittills icke givit uttryck åt något behov av prokanslärnsinstitution.

Under hänvisning till det ovan anförda få vi därför hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i gällande bestäm-

meler, att prokanslarsämbetet vid universiteten avskaffas, eller om därmed förenade göromål anses böra till någon del bibehållas under särskilt ämbete, att i varje fall biskops självskrivna utövande härav må upphöra.

Stockholm den 29 januari 1918.

Wilhelm Björck.

Arthur Engberg.

K. A. Andersson

i Fiskebäckskil.

... and the ... of ...
... the ... of ...
... the ... of ...
... the ... of ...

...
...

...

...

